

Qu'ils reposent en révolte (Des Figures de Guerres I) (2010, instr. Sylvain George).

Sarkozys bærme

Sylvain George, Kourtrajmé og Frankrigs ekskluderede

Af Ann-Lisbeth Holm

Den 29. oktober 2005 stod Paris' forstæder i flammer. Unge efterkommere af arabiske og afrikanske indvandrere satte ild til biler, skoler, politistationer og andre symboler på det samfund, de følte sig ekskluderet fra.

Det vakte minder om Mathieu Kassovitz' Cannes-vinder *La Haine* (1995, *Hadet*), der ti år forinden havde sat fokus

på arbejdsløsheden, racismen og de voldelige sammenstød mellem politiet og unge i Paris' forstæder.

Mathieu Kassovitz tog dengang afsæt i en række meget omtalte sager om politivold fra perioden 1984 til 1994, og det franske politi kvitterede med at vende ryggen til den røde løber, da filmen blev vist i Cannes. I 2005 havde forholdene tydelig-

365 jours à Clichy – Montfermeil (2007, instr. Ladj Ly).

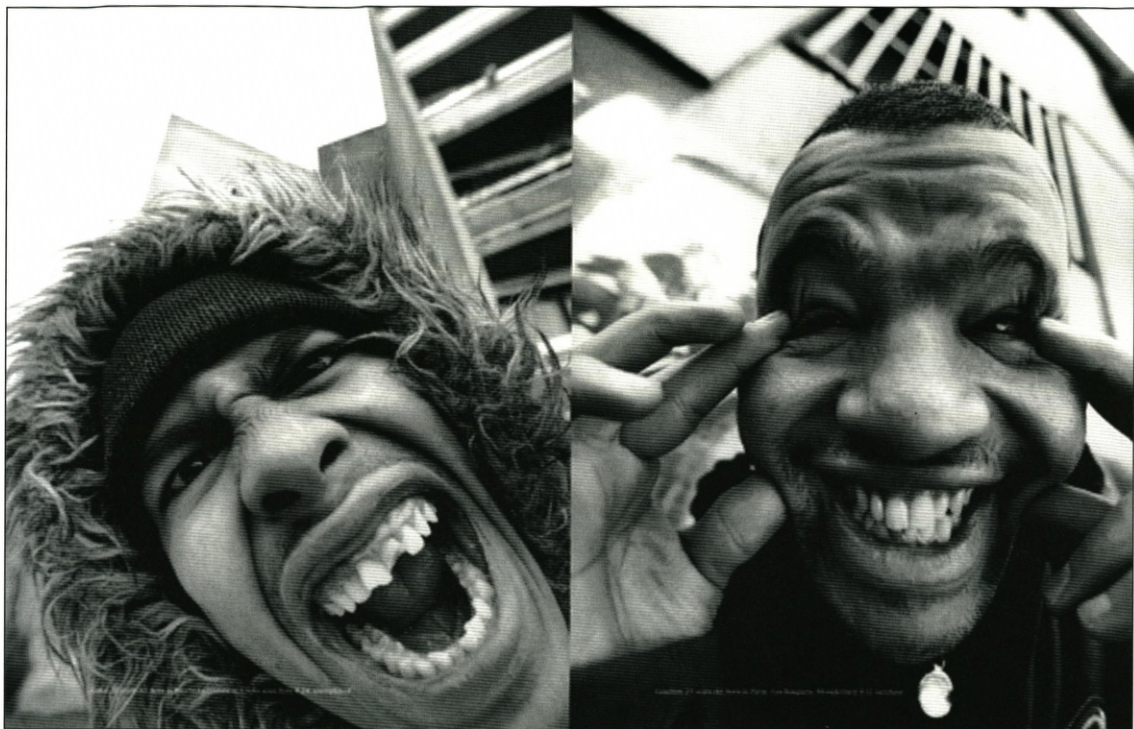
vis ikke ændret sig. Det var igen et møde mellem politiet og unge med indvandrerbaggrund, der førte til de voldsomme opstande.

Den 27. oktober 2005 i forstaden Clichy-sous-Bois var en gruppe unge drenge på vej hjem efter en fodboldkamp. Da de valgte at skyde genvej over en privat byggegrund, satte politiet efter dem. Tre af drengene søgte skjul i en transformatorstation, hvor to af dem, sytten-årige Zyed og femten-årige Bouna, døde på stedet. Den tredje dreng blev svært kvæstet, men alligevel var det ham og ikke det forfølgende politi, der ringede efter ambulancen.

Tragedien afstedkom vrede i lokalsam-

fundet. Hvorfor blev de unge udsat for så voldsom en forfølgelse for så lille en lovovertrædelse, og hvad havde gjort dem så bange, at de var parate til at sætte livet på spil? Hvorfor advarede politiet ikke drengene om, at de var på vej ind i en transformatorstation, når radiokommunikation har afsløret, at betjentene var bevidste om faren?¹

Politiet har i den efterfølgende undersøgelse forsøgt at skyde skylden på den tredje, overlevende dreng, men længe inden da havde lokalsamfundet reageret. De to drenges død blev set som et billede på livet som indvandrer i de franske forstæder – mennesker, der af landets daværende in-

Fra JR's fotoserie *Portrait d'une génération* (2004-06).

denrigsminister og nuværende præsident, Nicolas Sarkozy, under valgkampen blev omtalt som 'bæreme' og 'affald', der burde 'spules væk'². Politiet har i dag hjemmel til at stoppe alle på gaden og bede om identitetspapirer, hvilket skaber en situation, hvor indvandrerne lever i konstant frygt for chikane eller udvisning. Med filosofen Alan Badiou's ord er den 'middelalderlige gabestok' blevet genindført over for forstædernes mørklødede unge.³

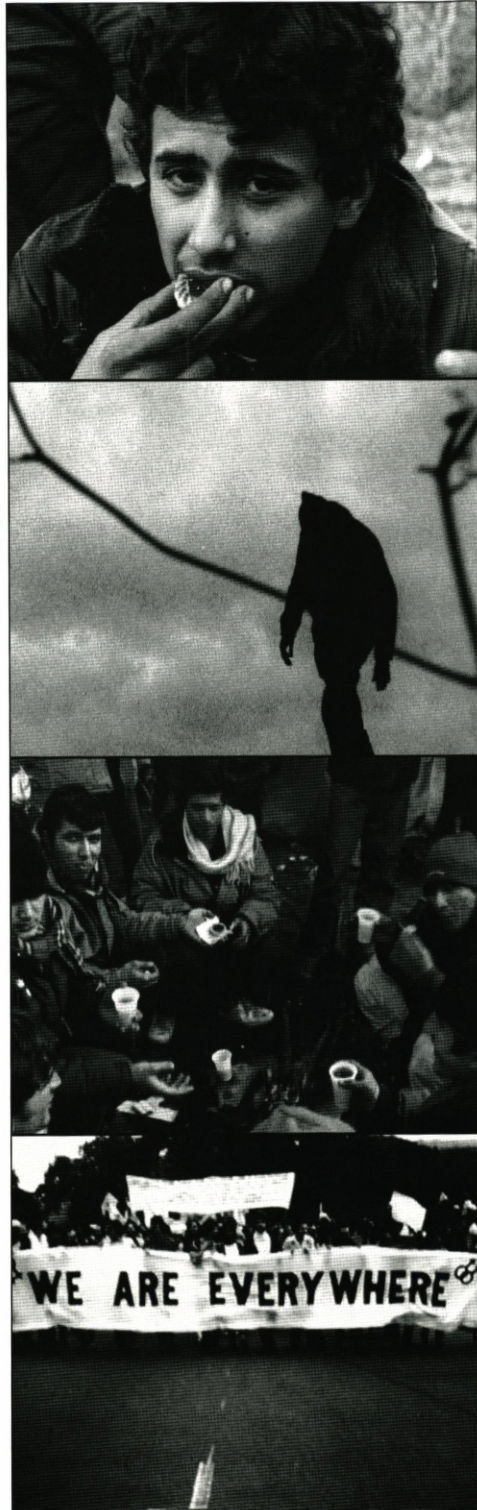
De ekskluderede. Kunstkollektivet Kourtrajmé, der blev grundlagt af instruktørerne Romain Gavras og Kim Chapiron og tæller støtter som Mathieu Kassovitz, fotografen og filmskaberen JR og skuespilleren Vincent Cassel, forsøger at skabe billeder inde fra forstads miljøet ved at støtte lokale instruktører som Ladj Ly. Han har

i sin film *365 jours à Clichy - Montfermeil* (2007) dokumenteret livet i forstæderne og viser et samfund, hvor der hverken før eller efter opstanden fandtes offentlige tilbud til beboerne. Der er ikke nogen togstation. Posthuset er lukket. Svømmehaller og legepladser kan man skyde en hvid pind efter. Faktisk kan det være svært bare at finde en bager, og selv om der er 40 procents arbejdsløshed i området, så har bydelen intet jobcenter. Det franske samfund har givet op over for disse områder, hvilket giver beboerne en følelse af eksklusion. Ladj Ly beskriver nogle af politiets voldsomme raids for at finde illegale indvandrere og forsøger at komme i kontakt med lokalpolitikere for at få svar på, hvorfor man ikke gør noget for at løfte området. De er ikke til at få i tale. Da Kourtrajmé så selv forsøger at byforskønne de triste betonblokke

med store fotografier (serien *Portrait d'une génération* (2004-06)), som JR har taget af de lokale unge, der vrænger ansigter som vilde dyr i en æstetisk smuk kommentar til mediedækningen af dem, så reagerer kommunen og fjerner fotografierne, selv om beboerne selv har været en aktiv del af projektet.

Når man har set *365 jours à Clichy – Montfermeil*, virker opstanden i 2005 ikke så umotiveret, men det franske samfund havde ikke megen indsigt i eller forståelse for forholdene i forstæderne. Det forsøgte instruktøren Romain Gavras at ændre på ved at bringe forstadsproblematikken i medierne, da han med sin narrative musikvideo *Stress* (2008) lod unge indvandrere smadre løs til tonerne af elektroduoen Justice. Det bragte for en stund debatten ind i populærkulturen – med stor furor til følge. "I et par måneder var jeg en af de mest forhadte mænd i Frankrig," sagde Romain Gavras selv.⁴ Fordi han afbildede volden i forstæderne, blev han beskyldt for at benytte sig af netop de ting, han selv forsøgte at sætte på dagsordenen: racismen i det franske samfund og pressens sensationslyst. Men veteranen Chris Marker tog hurtigt musikvideoen i forsvar med en udtalelse om, at man hellere skulle undre sig over, hvorfor en mand, der er medlem af et multikulturelt, politisk bevidst kunstkollektiv, skulle instruere en racistisk video.⁵ Og siden har andre instruktører forsøgt at tage fat om problemets rod: landets opdeling mellem den oprindelige franske befolkning og indvandrere eller flygtninge, der ønsker at være en del af det franske samfund, selv om mange af dem opholder sig ulovligt i landet uden identitetspapirer.

Særligt den aktivistiske dokumentarfilminstruktør Sylvain George (f. 1968) har taget eksklusionen af de franske indvandre- re og flygtninge under behandling. På CPH

L'Impossible – Pages arrachées – (2009-, instr. Sylvain George).

DOX i 2010 viste han sin næsten tre timer lange dokumentarfilm *L'Impossible – Pages arrachées* –, der på én og samme gang er en smuk og kompromisløs skildring af flygtninge og indvandreres vilkår i Europa, særligt Frankrig. *L'Impossible* er fra 2009, men der er tale om et værk under løbende udvikling, som deler mange scener med Sylvain Georges seneste film, *Qu'ils reposent en révolte (Des Figures de Guerres I)* (2010), der i april 2011 vandt hovedprisen ved den internationale festival for uafhængige film, BAFICI, i Buenos Aires.

Sylvain George er en relativt ny dokumentarist, der bruger sit kamera til at skildre de mennesker, der ekskluderes fra Europa. Han er kendt i det aktivistiske undergrundsmiljø, men veksler mellem at vise sine film i små lukkede kredse som til en visning på Rio Bravo i København og i mere offentlige sammenhænge, som i det franske Cinematek i Pompidou-centret i Paris, hvor filmene er kurateret af den anerkendte filmteoretiker Nicole Brenez.

Modild. Sylvain George har altid vidst, at han ville lave film om social uretfærdighed, men inden kameraet blev hans aktivistiske værktøj, arbejdede han i en årrække med stofmisbrugere. Siden tog han de akademiske briller på og læste litteraturvidenskab og tog yderligere to mastergrader i henholdsvis filosofi og filmvidenskab. I 2005 indledte han sit arbejde med det aktivistiske dokumentarprojekt *Contre-Feux* ('Modild', 2005-08). En serie, der består af seks radikale kort- og dokumentarfilm om bl.a. unge afrikanere, der kommet til den spanske enklave Ceuta i Nordafrika i håb om at kunne fortsætte til Europa, og om illegale indvandrere (*les sans papiers*), der bliver sat på gaden i Paris.

Sylvain Georges film om de ekskluderede, der kæmper for at blive inkluderet i

Vesten, går utrolig tæt på de involverede skæbner. For at komme så tæt på må han først vinde de papirløses tillid. Det er mennesker, der har alt at tabe ved at vise deres ansigt og udtale sig. At få de papirløse til at åbne op er en langsommelig proces, men resultatet er et troværdigt indblik i de ekskluderedes helvede på jord.

I *L'Impossible* følger Sylvain George flygtningenes vilkår i skoven uden for havnebyen Calais. Migranterne kalder området for 'La Jungle', for her hersker jungleloven. Hele tiden må de være på vagt, for politiet foretager med jævne mellemrum raids ind i skoven og spreder flygtningene og deres få ejendele for alle vinde. *L'Impossible* viser, hvordan de papirløse forsøger at brænde huden på deres fingre væk, så man ikke kan tage deres fingeraftryk. Det er en dobbeltsidet proces, der måske gør, at politiet ikke arresterer dem, men også ekskluderer dem yderligere.

Sylvain George er tidens mest dedikerede instruktør i kampen for at vise ekskluderede menneskers umulige kamp for at ophæve eksklusionen og komme ind i Europa. I sin seneste spillefilm, den 153 minutter lange *Qu'ils reposent en révolte*, kommer han så tæt på de ekskluderedes flugt, at han sammen med flygtningene sidder og venter på at hoppe op under lastbilen eller springe på færgen til England, netop når den lægger fra kaj.

"Der er masser af papirløse, der forsøger at krydse landegrænser med livet som indsats, og når de så kommer til Frankrig, bliver de mødt af politiet, der vil sende dem tilbage. De lever i angst og på konstant flugt og under miserable vilkår, men det er ikke noget, medierne dækker. Selv om jeg kan se, at der er journalister til stede og derfor andre kameraer end mit, der ser demonstrationer eller rydninger af 'La Jungle' i Calais, så ser jeg ingen skil-

dringer på tv eller i de skrevne medier af det, som jeg har oplevet. Jeg fungerer ikke som et aktivistisk talerør for de papirløse, men jeg forsøger at etablere et dialektisk forhold mellem samtiden og historien gennem filmen,” sagde Sylvain George, da jeg interviewede ham i kunstkollektivet Le Centquatre i Paris, hvor han arbejder som *artist in residence*.⁶

I *L'Impossible* ser man de papirløse kigge sig nervøst over skulderen, altid på udkig efter politiet. Man ser dem vente på den rigtige lastbil til at føre dem videre. Man ser, hvordan de lever om natten, hvor de i ly af mørket kan bevæge sig mere frit rundt. Sylvain George kommer så tæt på, at man som beskuer næsten føler, at man selv er til stede. Man ser også, hvordan de papirløse samler stumperne af deres ejendele sammen efter et voldsomt politiraid i 'La Jungle'. Det er vigtigt for Sylvain George at filme disse begivenheder:

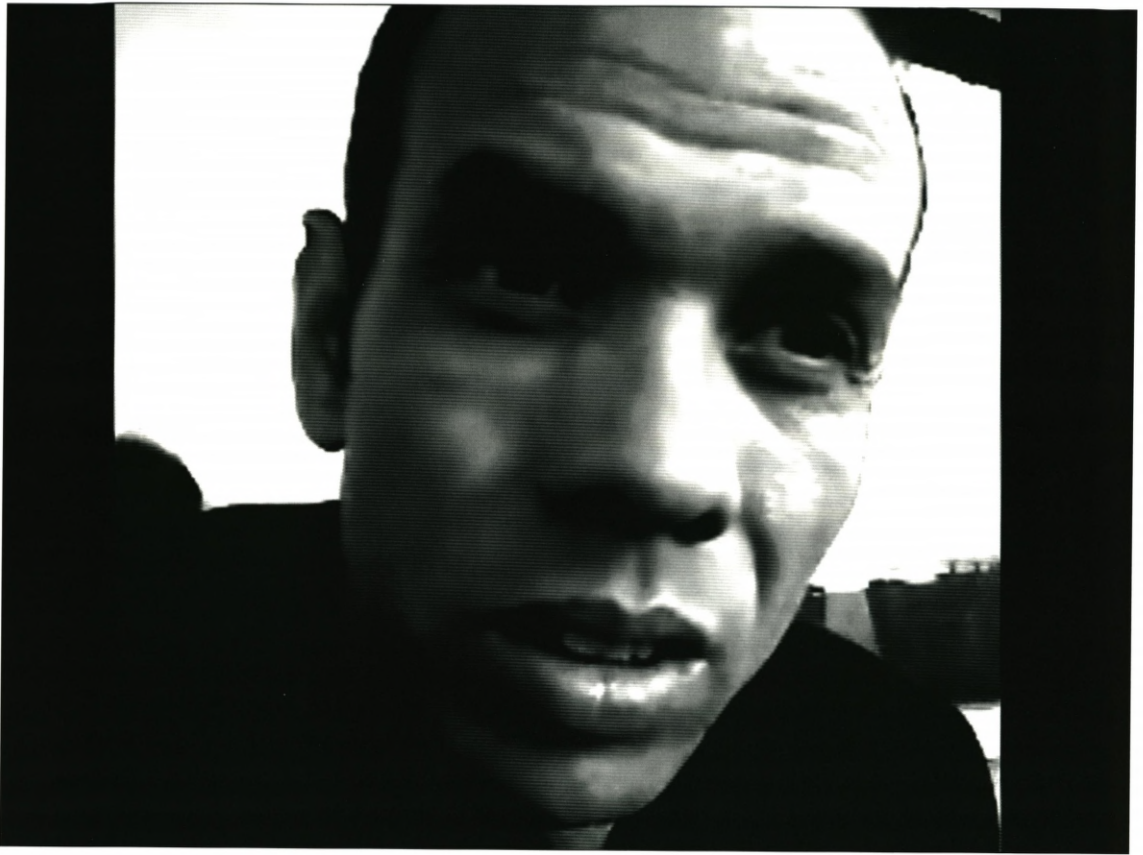
”Jeg kan ikke acceptere, at de overgreb, der bliver begået mod flygtninge og indvandrere i det franske samfund, passerer ubemærket hen. Jeg er fuldstændig imod den politik, der bliver ført i Frankrig. Man bør gøre modstand mod den. At man udskiller folk, at nogle mennesker ikke har ret til at opholde sig i Frankrig, det finder jeg fuldstændig forargeligt. I 2004 beskrev Rocco Buttiglione, EU-kommissær for Retfærdighed, frihed og sikkerhed, indvandrere som en tikkende bombe under EU-landene. For mig var det at sammenligne indvandrere med en bombe ensbetydende med at kriminalisere bestemte mennesker uden grund. Jeg vil vise vores samtid, hvordan den virkelig er. Det har ikke noget med terrorisme at gøre.”

Aktivismen ind med modermælken. Sylvain George har de seneste seks år lavet politiske film, der gør modstand mod den

europæiske indvandrerpolitik, men det politiske engagement er kommet ind med modermælken, og forargelsen over det politiske forfald blev født i 1980'erne under den socialistiske regering.

”Da jeg var ung, altså omkring sytten-atten år, var jeg meget rebelsk. Allerede dengang vidste jeg, at jeg ville lave film. Jeg var meget optaget af politik, er blevet opdraget i den marxistiske ånd, og jeg følte mig slet ikke tilpas i 1980'erne. Frankrig havde på det tidspunkt en socialistisk regering, men jeg syntes ikke, det havde noget med socialisme at gøre. De var mere interesserede i at fastholde magten og gav køb på de socialistiske værdier. Et svigt, der ligger til grund for vores nuværende politiske situation. Jeg følte mig derfor kun tilpas i de rum, hvor jeg kunne slippe for 1980'ernes opstiltethed. Det vil sige i biografen, i litteraturen eller i filosofien. På den måde udviklede jeg en entusiasme for film og blev klar over, at det var det, jeg ville med mit liv. Jeg ville udtrykke mig politisk gennem billeder, hvor billederne både udkrystalliserer sindstilstande og samtidig intellektuelle, politiske idéer. Det er svært at få lov at lave film i Frankrig. Det er dyrt, og produktionsapparatet ligger i hænderne på bourgeoisiet. Så man skal kende nogen for at komme til at lave film. Kommer man fra beskedne kår, bliver man næppe instruktør, men man kan måske komme til at arbejde med det tekniske, og nu kan man få billige kameraer og selv gå i gang.”

De billige kameraer har gjort det muligt for Sylvain George at lave film, men ét er at have kameraet, noget andet er at fange de papirløses usagte og i sagens natur skjulte historier. Derfor er meget af materialet filmet med mobiltelefon, der gør det muligt at reagere hurtigt, når chancen for at fange en situation opstår. Han arbejder aldrig ud fra et forudbestemt plot eller en journali-

Un homme idéal (Fragment K.) (2007, instr. Sylvain George).

stisk vinkel. Det ville forcere situationen. I stedet venter han tålmodigt på, at det rette øjeblik opstår af sig selv.

”Når jeg laver film, forsøger jeg først og fremmest at etablere en relation med de mennesker, som jeg skildrer. Det er vigtigere at indgå i en relation med dem end at filme dem. Jeg vil ikke lave en film om dem for enhver pris og med alle midler, jeg vil skildre dem, som de er. Filmen bliver resultatet af den relation.”

Politisk effekt. For Sylvain George er det primære ikke publikums størrelse, men at der er nogen, der tør fortælle de historier, som bliver holdt ude af medierne.

”Ved, at man viser en film om f.eks.

minoriteter, så viser man en anden verden. Og denne handling er politisk. Det vigtigste er, at man udfører denne handling. Så er jeg ligeglad med, hvor mange der ser filmen. Den er en mulighed for at skabe en anden relation mellem tid og rum. En relation, der bryder med hverdagen, med tiden, med historien og skaber en anden tidslighed. Jeg tror på, at det er muligt med filmene at bryde med Historien og fortælle en anden historie. Kunst kan i det hele taget fungere som et middel til subversion. Når jeg taler om kunst, så mener jeg ikke kunstmarkedet, den form for kunst, der har varekarakter. Det er kunst forstået som selve den skabende handling. At skabe kunst er, som når en forsker undersøger et

genstandsområde. En kunstner foretager en tilsvarende undersøgelse, og når man udforsker et emne, når man til sidst til en form for grænse. Og når man er nået dertil, så er det muligt at forandre, det er muligt at forestille sig noget andet. Her kan man omvælte de etablerede kategorier. Omstyrte repræsentationerne.”

Alternativ distribution. Fordi Sylvain Georges film ikke passer ind i den dominerende diskurs i Frankrig, er det vanskeligt at distribuere filmene, og han forsøger derfor at få dem ud på alternativ vis.

”Jeg færdes i det militante miljø, og når jeg har vist en film i de miljøer, så får de den, og så giver de den videre til nogle andre, der så giver den videre. Men jeg har også nogle gange visninger i Cinemateket i Paris, hvor jeg diskuterer mine film med publikum. Jeg kan godt lide tanken om, at mine film bliver vist både i de etablerede institutioner og i anarkistiske squattermiljøer.”

Sylvain George mener ikke, at han kun prædiker for de frelste: ”Mine film vises ikke kun i militante miljøer, men også på festivaler, hvor almindelige mennesker ser dem, mennesker, som hverken ved noget om det, der foregår, eller kender til mig. Nogle hader dem, mens andre bliver inspireret. Der er mange, der gerne vil engagere sig, men ikke tør eller ikke ved, hvordan de skal gøre det.”

Æstetikken i højsædet. Selv om han arbejder med politiske spørgsmål og ofte filmer under vanskelige omstændigheder, lægger Sylvain George stor vægt på æstetikken.

Hans film er ofte holdt i sort/hvid – som f.eks. kortfilmen *Un homme idéal* (Fragment K.) (2007), der er fjerde del af *Contre-Feux*-serien. Her følger George en ung algersk mand, K., i en forstad til Paris.

K. søger om fransk statsborgerskab, men det er en meget lang proces, og under den lange ventetid må han ikke arbejde. Han er derfor afhængig af gratis maduddeling og tvunget til at tage ulovligt, farligt arbejde på byggepladser. Det er med livet som indsats, og han har ingen forsikring. Han er prisgivet sin arbejdsgivers gode vilje, når det gælder udbetaling af løn, da han på grund af sin status ingen ret har til at klage.

Den lange ansøgningsproces driver K. ud på randen af et psykisk sammenbrud: Hvor han før var en dygtig murer, der var stolt af sit arbejde og følte, at han bidrog til samfundet, er han nu reduceret til en belastning. Hans værdighed er for længst smuldret bort. Han fortæller, at den lange ventetid har drevet ham ud i situationer, underforstået ydmygende handlinger, der har frataget ham hans stolthed. I denne proces er menneskeligheden forsvundet. Tilbage er kun en ansøgningsformular, der cirkulerer nærmest endeløst i de politiske magtstrukturer.

Filmen er optaget med mobiltelefon i grovkornede, sort/hvide billeder, hvor der falder grå skygger på protagonistens blege ansigt og de trætte, tårevædede øjne står tydeligt frem. Der er lagt vægt på, at publikum skal fatte sympati for og indgå i en relation til manden, men der er ikke et tydeligt plot, der fører os mod en forudbestemt konklusion. Det er selve relationen til mennesket, der fremstår som det primære, og beskueren må selv danne sine indtryk ud fra billederne og fragmenter af samtaler.

Kameraet hviler længe på hovedpersonens ansigt og hænder, så man følger ansigtstrækkene eller furerne i håndfladerne, når han taler og arbejder. Ud over mandens tale hører man på lydsporet hans dybe vejtrækninger og lyden af en murske, der skraber. Lydene sætter tempoet for

filmen. Det går langsomt. *Un homme idéal* (Fragment K.) er klippet sammen af lange sekvenser af et gråt rum, hænder der murer en grå mur, gråt tag og close-ups af ansigt og hænder. De grå toner, den tøvende rytme og de ekstreme nærbilleder gør, at det genkendelige til tider udviskes til fordel for et universelt rum.

”Jeg har holdt filmen i sort/hvid for at distancere mig selv. Det er nogle hårde emner. Men samtidig er det sort/hvide også en måde at æstetisere filmen på. Det giver desuden et historisk præg og bevirker, at man ikke rigtigt kan tidsfæste billedet. På den måde får det en mere universel karakter, hvor det ikke er tid, sted og politisk kontekst, der er det vigtige, men det, som finder sted i netop de her billeder.”

”Filmens form er meget vigtig for mig. Det er vigtigt, at man ikke laver halvhjertede film, men film, der brænder. Derfor må man finde en krævende form. I vores samfund forsøger man at ensrette alle, og det er derfor vigtigt at bekræfte sin singularitet. Det er singulariteten, der tæller; og det er gennem sit virke, at man definerer sig. Filmen er et middel til at bekræfte singulariteten, der findes ikke to identiske mennesker. Man skal være meget krævende i forhold til formen. Jeg laver film, der på én gang er politiske og poetiske. Man må være så engageret som muligt, når man laver politiske film,” siger Sylvain George.

Måske kan kunsten ikke direkte ændre samfundet og den dominerende diskurs, men den æstetiske behandling sætter de kontroversielle emner på spidsen, hvilket åbner op for nye diskussioner. I hvert fald

sikrer Sylvain George, at disse ekskluderede menneskers historier bliver fortalt, og dét i sig selv er at tage til genmæle mod den ekskluderende diskurs i Frankrig og Europa.

”Jeg vil ikke helliggøre kunsten, men det er en måde at handle på, og det vigtigste er, at man tager stilling og handler. Fri-gør sig fra én forestilling og laver film, som tager stilling og viser samtiden: Det at lave film er at pege på det, der kan være anderledes, og derved forskyder man de fastlåste forestillinger. Man skaber en sprække ind til en anden virkelighed og åbner op for, at tingene, verden kunne være anderledes”.

Noter

1. Davet, Gerard: “Deux policiers ont été mis en examen dans l’affaire de Clichy-sous-Bois”, *Le Monde*, 10.02.2007. Og Ridet, Philippe: “M. Sarkozy durcit son discours sur les banlieues”, *Le Monde*, 22.11.05. Se i øvrigt Nicolas Sarkozys tale til Nationalforsamlingen den 15. november 2005: “Projet de loi prorogeant l’application de la loi numéro 55-385 du 3 avril 1955”, UMP, hvor han omtaler oprørerne som bøller, der skal bekæmpes.
2. Rentergehm, Marion Van: “La Courneuve en colère après la mort de Sidi-Ahmed”, *Le Monde*, 22.06.2005.
3. Badiou, Alain: “L’humiliation ordinaire”, *Le Monde*, 15.11.2005.
4. Tylevich, Katya: “Director Romain Gavras talks press, “Stress,” and life on the road with a Japanese camera (and a French band called Justice)”, www.flux.net, 4.11.2008.
5. Marker, Chris: “A propos du clip Stress”, <http://www.poptronics.fr/A-propos-du-clip-Stress-par-Chris>, 20. august 2009.
6. Interview ved artiklens forfatter på Le Cent-quatre i Paris 2009.